

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 502/504:[338.439.5:633/635](477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/184-5>**Городняк І.В.**кандидат соціологічних наук, доцент,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1831-3000>**Петровський С.В.**аспірант кафедри маркетингу,
Львівський національний університет імені Івана Франка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7794-6142>**Horodniak Iryna, Petrovskiy Sviatoslav**
Ivan Franko National University of Lviv

АНАЛІЗ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто сутність понять «органічна продукція», «органічне виробництво», «ринок органічної продукції». Вивчено ситуацію на ринку органічної продукції України і Львівської області, зокрема. Проаналізовано стан і динаміку органічного виробництва в Україні, а саме: площі органічних сільськогосподарських угідь, операторів ринку органічної продукції, обсяги реалізації готової органічної продукції на внутрішньому ринку. З'ясовано, що в структурі української органічної продукції переважає сировина для виробництва кінцевого продукту (зерно, бобові, олійні культури), активно розвивається органічне рослинництво – вирощування овочів, фруктів, ягід і їхня переробка (є вже українські сертифіковані крупи, повидло, соки, сиропи, сухофрукти, чай, м'ясні та молочні продукти тощо). Окреслено динаміку кількості органічних операторів в Україні. Проаналізовано обсяги реалізації готової органічної продукції на внутрішньому ринку України в 2021 р.

Ключові слова: органічна продукція, ринок, ринок органічної продукції, органічні оператори.

ANALYSIS OF THE MARKET OF ORGANIC PRODUCTS IN UKRAINE

The article examines the essence of the concepts of "organic products", "organic production", and "organic products market". In particular, the market of organic products in Ukraine and the Lviv region was analyzed. The state and dynamics of organic production in Ukraine are outlined: areas of organic agricultural land, operators of the organic products market, and volumes of finished organic products on the domestic market. The central geographical position, a large area of agricultural land, fertile soils, favorable climatic conditions and forest resources, low prices for land rent, growing demand of the population for organic food products, etc. contributed to the fact that Ukraine and Lviv region, in particular, is considered one of the essential suppliers of organic products. It was found that the structure of Ukrainian organic products is dominated by raw materials for the production of the final product (grains, legumes, oil crops), organic crop production is actively developing – the cultivation of vegetables, fruits, berries, and their processing (there are already Ukrainian certified cereals, jams, juices, syrups, dried fruits, teas, meat, and dairy products, etc.). The dynamics of the total area of organic agricultural land in Ukraine were analyzed. Over the past 20 years, the total area of agricultural land occupied under organic production and the transition period has increased by 257,850 hectares or by 61%. The dynamics of the number of organic operators in Ukraine are outlined. The volume of sales of finished organic products in the domestic market of Ukraine in 2021 was analyzed. Organic production is one of the priorities of the Lviv regional strategy. There are 28 operators of the organic products market in Lviv region, 6 of them are in the field of crop production, 8 are in the field of berry growing / horticulture, 12 harvest organic objects of the plant world (collection of wild plants) and process them, and 2 produce plant protection products (fertilizers). "Organic" departments have been opened in the following supermarket chains: "Silpo", "Ashan", "Metro", "Arsen", "Blyzenko", "Dva Kroky Vid Khaty". Annually on the main avenue of Ivan Franko Park the "Fair of Organic and Natural Products" is held in Lviv.

Keywords: organic products, market, market of organic products, organic operators.

JEL classification: D12, D24, E29

Постановка проблеми. Ще з початку 2000-х років Україну вважають одним із важливих постачальників органічної продукції. Цьому сприяли центральне географічне положення, значна площа сільськогосподарських земель, родючі ґрунти (зокрема, чорноземи, які займають близько 60% її території (у світі близько 25%) і становлять 6,7% світових), сприятливі кліма-

тичні умови та лісові ресурси, низькі ціни на оренду землі, зростаючий попит населення на органічні продукти харчування тощо. Розвиток органічного виробництва є досить актуальним сьогодні через низку екологічних, економічних і соціальних переваг, що притаманні цій сфері діяльності. Сучасний споживач відрізняється вдумливим вибором, віддає перевагу

безпечній та якісній продукції, піклується про своє здоров'я та стан довкілля і, як наслідок, вибирає натуральні, чисті від сторонніх домішок та екологічно безпечні органічні продукти. У зв'язку з цим, перед нами постало завдання проаналізувати стан ринку органічної продукції в Україні і Львівській області, зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що питання розвитку органічного виробництва, становлення ринку органічної продукції набувають з кожним роком все більшої актуальності. Вагомий внесок у вирішення цих проблем зробили В. Артиш, С. Березіна, С. Берсуцька, В. Вдович, В. Грановська, Т. Єрошина, М. Кобець, Є. Милованов, І. Черкаська, В. Чудовська та інші. Прикладні аспекти дослідження ринку екологічно безпечної продукції, зокрема, його сегментації, представлено М. Багоркою, Т. Зайчук, Н. Косар, О. Шубравською. Маркетингові аспекти поведінки споживачів на різних типах ринків вивчали І. Волкова, Т. Дудар, О. Євтушевська, Є. Забурмеха, С. Ковальчук, О. Корнієцький, Я. Ларіна, Т. Мазана, Д. Семенда, О. Семенда, В. Стадник, А. Танасійчук, В. Ткаченко та інші. Незважаючи на вагомість наукових робіт, ринок органічної продукції увесь час оновлюється, наявні також регіональні відмінності, а тому наукове обґрунтування сутності практичних кроків щодо його прискорення завжди своєчасне, не втрачає актуальності і потребує дослідження.

Мета статті полягає в аналізі стану та тенденцій розвитку ринку органічної продукції в Україні.

Виклад основних результатів дослідження. Органічна продукція – це сільськогосподарська продукція, у тому числі харчові продукти та корми, отримані в результаті органічного виробництва. При цьому органічне виробництво є сертифікованою діяльністю, що пов'язана з виробництвом сільськогосподарської продукції (у тому числі всі стадії технологічного процесу, а саме первинне виробництво (включаючи збирання), підготовка, обробка, змішування та пов'язані з цим процедури, наповнення, пакування, переробка, відновлення та інші зміни стану продукції), що провадиться із дотриманням вимог законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції [4].

Виробники органічної продукції проходять процедуру сертифікації та в середньому раз на рік підтверджують статус органічного виробника. На упакуванні органічного

продукту наносять маркування, яке засвідчує його органічність, а саме відповідний логотип та інформацію про відповідний орган сертифікації. Загалом в Україні працює 23 органи сертифікації, 20 з яких включені до офіційного переліку органів сертифікації в органічній сфері для України відповідно до Регламенту ЄС № 1235/2008, 9 мають право сертифікувати відповідно до стандартів США (NOP), 2 – відповідно до стандартів COR (Канада) та 13 – відповідно до стандартів Bio Suisse (Швейцарія) [1].

Одним із показників ефективності функціонування аграрного сектора в цілому є ринок органічної продукції, який є сукупністю соціально-економічних відносин у сфері обміну і за допомогою яких здійснюється реалізація товарів. Без нього неможливо досягти основної мети будь-якої підприємницької діяльності – отримання прибутку.

Станом на 31.12.2021 р. загальна площа сільськогосподарських угідь, зайнятих під органічним виробництвом та перехідного періоду, склала 422 299 га (1% від загальної площі земель сільськогосподарського призначення України), зокрема, площа сільськогосподарських угідь з органічним статусом – 370 110 га, площа сільськогосподарських угідь перехідного періоду – 52 189 га. Динаміку зростання площі органічних сільськогосподарських угідь подано на рис. 1.

Варто зазначити, що найвищий показник площі сільськогосподарських земель (органічних і перехідного періоду) простежено у 2019 р. – 467 980 га. За останні 20 років загальна площа сільськогосподарських угідь, зайнятих під органічним виробництвом та перехідного періоду зростає на 257 850 га або на 61%. Україна посідає 11 місце в Європі за площею сільськогосподарських земель для виробництва органічної продукції (станом на 2019 р.).

Лідерами за сертифікованими площами сільськогосподарських земель є Тернопільська і Херсонська області (близько 62 000 га), Одеська, Житомирська, Черкаська і Запорізька області (більше 35 000 га) (рис. 2). У Львівській області на ці землі припадає близько 12 000 га.

Загалом в Україні станом на 2021 р. налічувалось 528 операторів ринку органічної продукції, з них 418 – виробники сільгосппродукції. Зокрема, у 2019 році кількість органічних операторів в Україні становила 617 (рис. 3).

При цьому слід зазначити, що найбільша кількість операторів працює в Київській (73), Вінницькій (52),

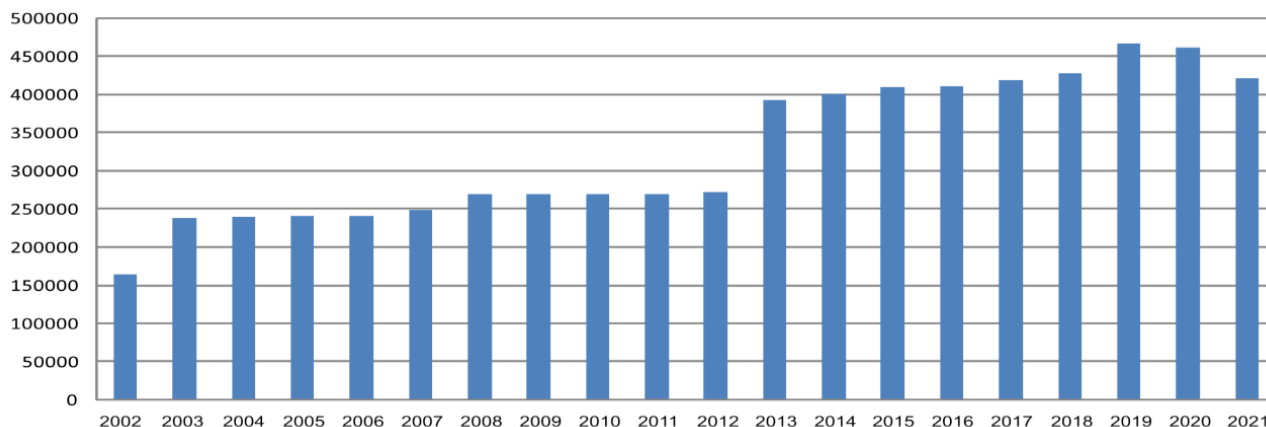

Рис. 1. Динаміка загальної площі органічних сільськогосподарських угідь (у тому числі перехідного періоду) в Україні, га

Джерело: побудовано на основі [6; 9]

Рис. 2. Органічна карта України станом на 31.12.2021 р.

Джерело: [9]

Херсонській (40), Одеській (37) і Полтавській (31) областях (рис. 2).

Станом на січень 2023 року у Львівській області діють 28 операторів ринку органічної продукції, з них 6 – в галузі рослинництва, 8 – в галузі ягідництва / садівництва, 12 – заготівля органічних об’єктів рослинного світу (збір дикоросів) і переробка, 2 – виробництво засобів захисту рослин (добрив) [7]. Створено два органічні кооперативи: СОК «Органік Гарден» (Самбірський район), ВК «Як Бджола» (Золочівський район), а також функціонує вже діючий сільськогосподарський обслуговуючий кооператив «Відродження села» (Золочівський район), що планує в перспективі повністю переорієнтуватись на органічну діяльність.

Внутрішній споживчий ринок органічних продуктів в Україні у 2004 р. становив 0,1 млн євро та до 2020 р. зріс до 38,0 млн євро (рис. 4).

Варто зазначити, що у 2021 р. відбулося зменшення внутрішнього споживчого ринку органічних продуктів в Україні. У 2021 р. на внутрішньому ринку реалізовано 9 780 тис. кг готової органічної продукції на суму 900 млн грн. (еквівалент 29 млн євро за курсом НБУ станом на 31.12.2021 р.) (відповідно до результатів дослідження органічного ринку України, проведеного ТОВ «Органік Стандарт» у партнерстві з Organicinfo.ua за підтримки Швейцарії в рамках швейцарсько-українських програм «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України» (QFTP) та «Органічна торгівля заради розвитку» (OT4D)). Біль-

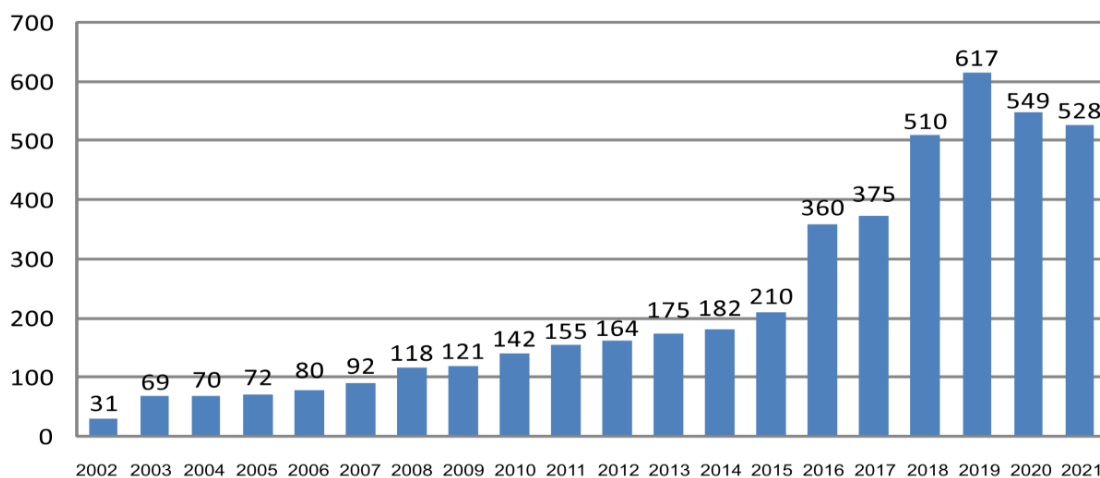

Рис. 3. Динаміка кількості органічних операторів в Україні, одиниць

Джерело: побудовано на основі [6; 9]

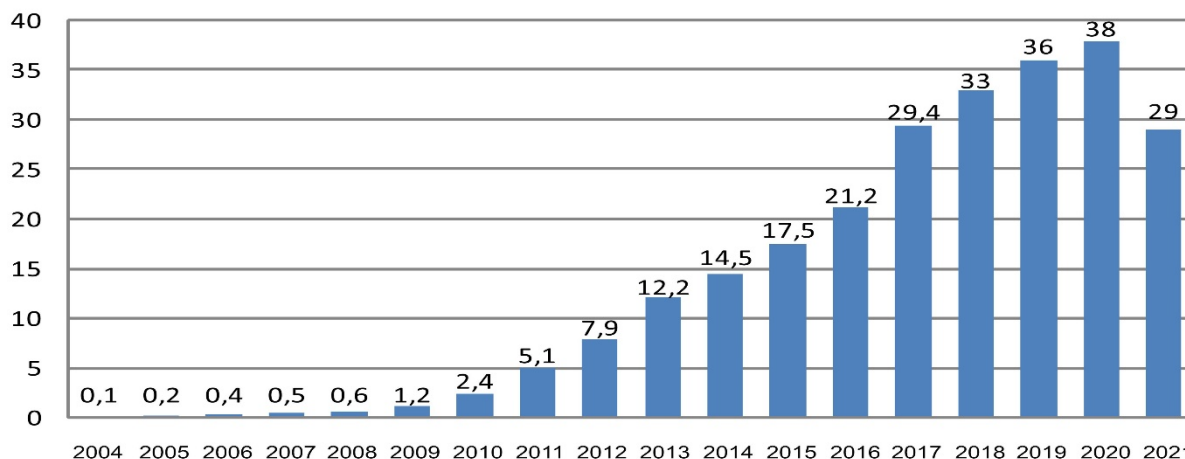

Рис. 4. Динаміка внутрішнього споживчого ринку органічних продуктів в Україні, млн євро

Джерело: побудовано на основі [6; 9]

шість української органічної продукції – це сировина для виробництва кінцевого продукту (зерно, бобові, олійні культури). Натомість слід зазначити, що впродовж останніх років почало активно розвиватися органічне рослинництво. Зокрема, вирощування овочів, фруктів, ягід, розвивається переробка цієї продукції (є вже українські сертифіковані крупи, повидло, соки, сиропи, сухофрукти, чаї, м'ясні та молочні продукти тощо).

Загалом частка органічних продуктів на ринку України не перевищує 0,1% [5]. Для порівняння, на органічні продукти усіх видів припадає 3% від загального обсягу американського ринку, а в європейських країнах цей показник коливається від 1% до 7% [3].

Серед основних видів реалізованих у 2021 р. органічних продуктів в Україні є молоко та молочна продукція (5 181 тис. кг на суму 550 млн грн), овочі, фрукти та гриби (2 073 тис. кг на суму 53 млн грн), круп'яні і зернові вироби, борошно, насіння (1 380 тис. кг на суму 122 млн грн), соки, напої, пасти, консервовані продукти (578 тис. кг на суму 61 млн грн), яйця (358 тис. кг на суму 35 млн грн), м'ясна продукція (122 тис. кг на суму 45 млн грн), олія в асортименті (42 тис. кг на суму 9 млн грн), прянощі та спеції, цукор (5 тис. кг на суму

10 млн грн) та інша продукція, до якої входять хлібобулочні вироби, вареники, пельмені, мед, шоколад та чай (41 тис. кг на суму 15 млн грн) (рис. 5).

У 2021 році Україна експортувала близько 260 000 тонн органічної продукції до більше, ніж 30 країн світу на загальну суму близько 220 млн дол. США, з яких 82% було експортовано до ЄС. Найвищий обсяг органічного експорту України простежено у 2019 р. обсягом 469 000 т. У 2019 р. Україна посіла друге місце серед усіх країн-імпортерів органічної продукції в ЄС, хоча в 2018 р. ще займала четверте місце та повернула свої позиції у 2020 р. [9]. У порівнянні з 2020 р. обсяги постачання органічної продукції до ЄС у 2021 р. Україна дещо скоротила (189 239 т в 2021 р. проти 217 210 т в 2020 р.), проте залишається в ТОП 5 найбільших її постачальників. Загальна частка українського імпорту органічної продукції, за результатами 2021 р. склала 6,6%.

Аналіз імпорту вказує на те, що Україна посідає перше місце за експортом зернових (окрім пшениці та рису) – 47,3%, а також входить до ТОП 3 постачальників макухи (6,9), олійних культур (8,8) та соєвих бобів (9,1%). Також Україна піднялась на друге місце за обсягами постачання фруктів (10,6%) (категорія враховує

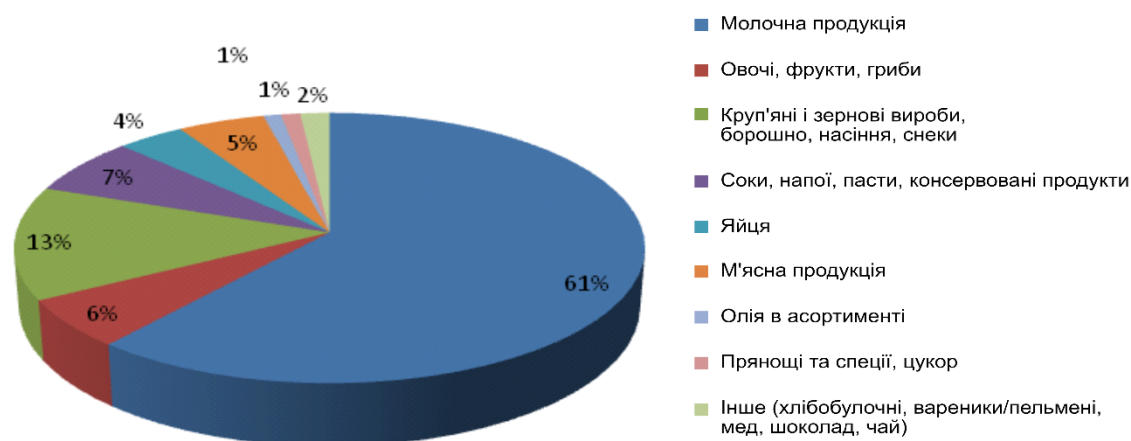

Рис. 5. Обсяги реалізації готової органічної продукції на внутрішньому ринку України в 2021 р., млн грн

Джерело: побудовано на основі [9]

свіжі та сушені фрукти та ягоди і не враховує цитрусові та тропічні фрукти). Загалом, більше 80 найменувань органічних товарів експортувалося з України у 2021 році [9].

Впродовж останніх років тренд «органік» набуває все більшої популярності. Невеликі й середні виробники в Україні зосереджують увагу на вирощуванні органічної продукції, а торгові мережі зацікавлені в її реалізації шляхом виділення окремих полиць та відкриття «органічних» відділів. Зокрема, такі відділи вже є в мережах супермаркетів Львівщини: «Сільпо», «Ашан», «Метро», «Арсен», «Близенько», «2 кроки від хати». Також впродовж останніх десяти років на головній алеї парку ім. І. Франка у м. Львові проводять «Ярмарок органічної та натуральної продукції», де беруть участь не лише органічні виробники Львівщини, а також Рівненської, Тернопільської, Івано-Франківської, Київської, Житомирської, Волинської областей. Органічних виробників Львівщини на постійній основі залучають до проведених заходів департаменту агропромислового розвитку Львівської ОДА: круглих столів, нарад, форумів, виставок, вебінарів [7].

З метою популяризації органічної продукції департаментом агропромислового розвитку ЛЮДА спільно з Львівською міською громадською організацією «Еко-терра» у 2020 році видано каталог виробників органічної та натуральної продукції Львівщини. У 2021 р. ЛМГО «Еко-терра» видала каталог «Виробників органічної продукції Західного регіону України», куди увійшли львівські органіки та інформація про фінансову підтримку у Львівській області. Також у 2022 році оновлено каталог виробників органічної та натуральної продукції, проте через відсутність коштів він не надрукований.

Через зменшення купівельної спроможності населення України, а також враховуючи внутрішні і зовнішні мігра-

ційні процеси, скоротився внутрішній попит на органічну продукцію. Органічне виробництво – один із пріоритетів обласної стратегії. У рамках Комплексної програми підтримки та розвитку сільського господарства у Львівській області за 2019–2021 роки загалом було надано фінансову підтримку органічним операторам Львівщини понад 620 тис. грн (відшкодування вартості сертифікації, дотація на 1 га органічних оброблюваних угідь). Окрім того, у Комплексній програмі підтримки та розвитку сільського господарства у Львівській області на 2021–2025 роки передбачено фінансову підтримку суб'єктів підприємництва у сфері органічного виробництва у вигляді бюджетної субсидії на одиницю оброблюваних угідь.

Висновки. Розвитку органічного виробництва притаманні екологічні, економічні та соціальні переваги. Невеликі й середні виробники в Україні та зокрема у Львівській області все активніше працюють над вирощуванням органічної продукції, а торгові мережі виділяють полиці і відкривають «органічні» відділи. Населення все частіше задумується про стан свого здоров'я та намагається бути соціально відповідальним. Головними причинами низьких темпів розвитку внутрішнього органічного ринку є низька купівельна спроможність споживачів, адже екологічно чисті фрукти, овочі, м'ясо і молоко, зазвичай, набагато дорожчі, а також їхня необізнаність про переваги цієї продукції перед звичайною. Одним із важливих завдань формування ринку органічної продукції є здійснення його сегментації – розподілу на групи споживачів на підставі результатів маркетингових досліджень. Кількісні показники попиту на органічну продукцію, а також його якісні характеристики виступають першоджерелом побудови аграрними товаровиробниками відповідного комплексу маркетингу.

Список використаних джерел:

1. Дослідження органічного ринку України 2019–2020. URL: https://organicinfo.ua/Market_study_2019-2020_web.pdf (дата звернення: 30.03.2023).
2. Львівська область серед регіонів України у січні-червні 2021 р. Статистичний бюлетень. Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2021. 44 с. URL: <http://lv.ukrstat.gov.ua/ukr/publ/2021/BL0120210603.pdf> (дата звернення: 20.03.2023).
3. Органічні продукти. URL: <http://surl.li/gdvkx> (дата звернення: 20.03.2023).
4. Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції : Закон України від 10 липня 2018 року № 2496-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text> (дата звернення: 01.02.2023).
5. Ринок органічної продукції в Україні. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/podiia/item/9994-rynok-orhanichnoi-produktsii-v-ukraini.html> (дата звернення: 28.03.2023).
6. Федерація органічного руху України. URL: <https://organic.com.ua/organic-v-ukraini/> (дата звернення: 28.03.2023).
7. Фондові матеріали департаменту агропромислового розвитку Львівської обласної державної адміністрації.
8. Якість життя у Львівській області 2020. Статистичний збірник / За ред. С. Зимовіної. Львів : Головне управління статистики у Львівській області, 2021. 102 с. URL: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/publ/2021/ZB0120210501.pdf> (дата звернення: 20.03.2023).
9. OrganicInfo : веб-портал. URL: <https://organicinfo.ua> (дата звернення: 30.03.2023).

References:

1. Doslidzhennya organichnogo rynku Ukrainy 2019–2020. Available at: https://organicinfo.ua/Market_study_2019-2020_web.pdf (accessed 30 March 2023).
2. Lvivska oblast sered regioniv Ukrainy u sichni-cherвні 2021 (2021) Statystychnyj byuleten. Lviv: Golovne upravlinnya statystyky u Lvivskij oblasti, 44 p. Available at: <http://lv.ukrstat.gov.ua/ukr/publ/2021/BL0120210603.pdf> (accessed 20 March 2023).
3. Organichni produkty. Available at: <http://surl.li/gdvkx> (accessed 20 March 2023).
4. Pro osnovni pryncypy ta vymogy do organichnogo vyrobnyctva, obigu ta markuvannya organichnoyi produkciyi: Zakon Ukrainy vid 10 lypnya 2018 № 2496–VIII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text> (accessed 01.02.2023).
5. Rynok organichnoyi produkciyi v Ukraini. Available at: <http://agro-business.com.ua/agro/podiia/item/9994-rynok-orhanichnoi-produktsii-v-ukraini.html> (accessed 28 March 2023).
6. Federaciya organichnogo ruxu Ukrainy. Available at: <https://organic.com.ua/organic-v-ukraini/> (accessed 28 January 2023).
7. Fondovi materialy departamentu agropromyslovogo rozvytku Lvivskoyi oblasnoyi derzhavnoyi administraciyi.
8. Yakist zhyttya u Lvivskij oblasti 2020 (2021) Statystychnyj zbirnyk / Za red. S. Zymovinoi. Lviv: Golovne upravlinnya statystyky u Lvivskij oblasti, 102 p. Available at: <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/publ/2021/ZB0120210501.pdf> (accessed 20 March 2023).
9. OrganicInfo. Available at: <https://organicinfo.ua> (accessed 30 March 2023).